

Francisco Louçã: Parlamentariskt arbete och social kamp – det portugisiska Vänsterblockets erfarenheter

[Artikel från International Viewpoint, 7 september 2018. Ursprungligen publicerad i Rede Anticapitalista. Francisco Louçã är ekonom och sitter i parlamentet för Vänsterblocket. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(Vänsterblocket bildades för ungefär 20 år sedan i Portugal genom en sammanslagning av grupper från den antikapitalistiska vänstern och från den sociala rörelsen. Idag är det tillsammans med kommunistpartiet den viktigaste gruppen inom landets stridbara vänster. På grundval av Blockets erfarenheter ger Francisco Louçã en översikt över det fortfarande problematiska förhållandet mellan parlamentariskt oppositionsarbete och satsningar på sociala rörelser och mobiliseringar – Red.)

1. Vänsterblockets starkaste ingripande har handlat om institutionell närvaro och anknytning. Det har inte alltid varit fallet: partiet uppstod ur de ansträngningar som gjordes av politiska strömningar som enades på grund av att den sociala rörelsen besegrades i folkomröstningen om aborter 1998 (och i och med det insåg begränsningarna för sina uppsplittrade och icke-parlamentariska utvidgade aktioner) och inom ramen för antiglobaliseringsrörelsen och solidariteten med självständighetskampen på Timor. Således var trycket från den sociala rörelsen avgörande. Det var utgångspunkten. Men Blockets framgång berodde på att det gick utöver den stridbara traditionen utan uttryck på nationell nivå och med liten inverkan på den offentliga debatten, till att skapa en politisk maktbalans. Det är på grund av att Blocket har valda parlamentsledamöter som det har tagit ett språng framåt och har blivit det parti som det hänvisas till när det gäller folklig kamp. Om Blocket inte hade lyckats i de första valen till nationalförsamlingen så är det osannolikt att det skulle existera idag.¹

2. I majoritetens ögon är en institutionell och parlamentarisk representation den normala formen för politiska handlingar. En del samhällssektorer deltar i andra former genom att ansluta sig till föreningar eller fackförbund, och de folkliga sektorerna är en del av både den politiska vänstern och fackföreningar och sociala organisationer. Men även om föreningssektorerna hänvisar till befolkningsmajoriteten så är de i minoritet och mycket ofta små: fackföreningarna, som är Portugals viktigaste och mest stabila sociala rörelse representerar idag bara 15% av arbetarna, med stora skillnader vad gäller olika sektorer (inom den offentliga sektorn en majoritet) och företag (30% facklig anslutning i ett litet antal företag med fler än 500 arbetare, och bara 1% i företag med fem eller färre arbetare, vilket är det överlägset största antalet). Det finns inga breda föreningar eller andra sociala rörelser som är organiserade med stora gräsrotsnätverk i Portugal. Av denna orsak finns det idag få kanaler för de aktioner där en social aktivism skapas.

3. Erfarenheterna av kampen mot trojkan (EU-kommissionen, Europeiska centralbanken (ECB) och Internationella valutafonden (IMF)) sammanfattar dessa motsättningar. Den sociala kampen har nått imponerande nivåer: demonstrationerna den 12 mars 2011 och ”Que se Lixe a Troika!” (”Dra åt

¹ Vid parlamentsvalen 1999 fick Vänsterblocket 2,4% av rösterna och två parlamentsplatser. Enligt den portugisiska konstitutionen gav det partiet rätt till en parlamentsgrupp och rätt att tala vid alla debatter.

helvete, trojkan!”) 2012-2013, i en del fall men en miljon människor eller fler, i ett land med tio miljoner invånare. De enda tidigare exemplen var de massiva demonstrationerna under de första dagarna efter diktaturens fall i april 1974. Kampen uttryckte ett socialt missnöje om viktiga frågor, avvisandet av osäkra anställningsförhållanden och regeringens manövrerande för att sänka arbetsgivaravgiften (TSU). Men den gav inte sig själv någon organisation eller kontinuitet. Med tanke på rörelsens karaktär och form fanns det inte och kunde det inte finnas någon organiserad form under denna process. Jämte och utanför dessa demonstrationer har fackföreningarna varit bättre på att organisera demonstrationer än på fackligt arbete och gräsrotsorganisering. Den fackliga organiseringen av motståndet mot trojkan var mer politisk än facklig.

4. Under allt detta har Blockets styrka varit en fördel. Det representerade en viktig del av ilskan mot trojkan och sökandet efter politiska lösningar just därför att det kunde rubba den nationella politiska balansen, och det erkändes av hundratusentals människor som ett lämpligt och nödvändigt verktyg – vid val.

5. Ett folkligt parti måste försöka få parlamentarisk representation. Det blir inte framgångsrikt om det inte lyckas skapa en politisk maktbalans och om det inte uttrycker den med konfrontationer som ger resultat. En alternativ strategi utan representation skulle bara vara ett rättfärdigande av isolering. Ett socialistiskt vänsterparti kämpar för att få majoritet och låter sig inte besegras av ett minoritetskomplex eller av den anarkistiska eller autonoma visionen om en förmodad social värld utanför den parlamentariska konfrontationen, dit man måste gå i landsflykt. Tanken att den borgerliga staten skulle falla samman om många människor inte röstar fungerar inte och gör borgarklassen en tjänst. Blocket har haft sin andel av misslyckanden och segrar, men det har tagit sig fram.

6. Den institutionella representationen och närvaron skapade en verklighet för vilket de medlemmar som grundade Blocket till en början var dåligt förberedda för. Det blev nödvändigt att välja kandidater som motsvarade denna representativa nivå. Det innebar en del beslut men också en del konflikter. Det blev nödvändigt att utveckla tekniska färdigheter och professionella grupper för att åtfölja och stöda våra nationella, europeiska och självständiga regioners parlamentariska arbete, som sedan dess har utvidgats till lokala myndigheter. Dessa färdigheter är avgörande för att förbereda förslag, ta initiativ och försvara dem, men det har ett högt pris: en stor del av våra mest erfarna aktivister är upptagna av deltagandet i institutionerna.

7. Dessa institutionella apparater suger därför upp en stor del av vår förmåga till aktivism. Det är aldrig klart från början om det kommer att leda till anpassning till systemet eller ej, men denna institutionella normalisering skapar ett tryck i denna riktning. Dessa möjliga former för anpassning kan variera: att inskränka sig till mycket begränsade åtgärder i namn av att vidmakthålla de positioner man erövat; vägran att kritisera institutionerna eller deras ledning i namn av möjliga framtida överenskommelser; tanken att politiken går framåt med små steg; rädsla för den allmänna opinionen som gör att man inte för fram ett socialistiskt alternativ som leder till andra institutionella former; strävan att undvika en risk för konflikt av rädsla för att förlora. Alla dessa olika former för anpassning snedvrider en vänsterpolitik som grundar sig på folklig representation.

8. Politiskt hoppande är en annan form för anpassning och inte den minst viktiga. Att bli van vid ett sätt att uttrycka sig politiskt som beror på omständigheter och möjligheter, eller till och med de

institutionella huvudpersonerna eller dagspressen, innebär en risk eftersom det kan lösa upp strategin i den aktuella agendan. Om rörelsen vore allt och programmet inget så skulle det inte finnas någon socialistisk politik för att organisera arbetarrörelsen och den folkliga rörelsen.

9. Institutionalismen är också mycket stark inom de sociala rörelserna, och inte bara i vänsterpartier. Låt oss titta på de sociala rörelserna runt Blocket som vi känner till och respekterar, och fråga oss hur många av dem som har haft samma ledare i 30 eller till och med 40 år. I fackföreningarna är motsättningen ännu hårdare: många fackföreningar är lagstadgat organiserade så att kommunistpartiets kontroll aldrig går att ifrågasätta, och det största fackförbundet har givit tyngd åt denna strategi.

10. Blocket har inte gjort särskilt stora framsteg i fråga om social representation, vilket inte ska blandas ihop med parlamentarisk representation. Vi måste fråga oss om vi idag har fler eller färre organiserade krafter inom fackföreningsvärlden, på arbetsplatserna, bland fackliga delegater, i arbetarkommissionerna eller andra former för representation, i förhållande till den styrka vi hade när vi grundades för nästan 20 år sedan. Och svaret på denna fråga måste leda till en del slutsatser. Vi måste ställa oss samma fråga om ungdomar: hur ska studenter och andra ungdomar kunna komma närmare partiet? Hur kan de ansluta sig till oss och hitta sätt att skola sig och delta i politiska aktioner? Lösningen på de spänningar vi känner i institutionerna finns i svaren på dessa frågor.

11. Kapitalismen är ett produktionssätt för att reproducera produktionsförhållanden och för att representera produktions- och reproduktionsförhållanden. Denna definition betonar en avgörande punkt: det finns ingen kapitalistisk produktion utan att systemet reproducerar sig själv, och av denna orsak mobiliserar den sin representation, som baseras på alienering av arbete, sociala relationer, liv, relationer till naturen, men också på alienering av parlamentarisk representation och röstning. Skiljandet av arbetarna från resultatet av sitt arbete, från kontrollen över sina liv, från sin sociala och till och med parlamentariska makt, är grunden till den konformism på vilket den borgerliga hegemonin vilar. Det är därför vänsterpolitiken är en social rörelse och har som mål att stärka sig med perspektivet att dess tankar och förslag också ska ha effekt på val; det är därför den inte ger efter i striden om hegemonin; det är just därför den socialistiska strategin bara kan segra under den sociala kampen.

12. Blockets styrka har varit dess politiska uttryck, och därmed dess deltagande i val. Alternativa strategier, som att ge upp striden om representation och därmed överge politiken som folket tolkar den har misslyckats och kommer alltid att misslyckas. Men framgången för detta parlamentariska alternativ innebär inte att representationen räcker för en socialistisk politik. Den är användbar som ett verktyg för att samla styrkor. Om den uppfattas som ett sorts villkor och gör att man förlorar det kritiska sinnet och de sociala alternativen så misslyckas den. Vänstern existerar bara med hjälp av social kamp, genom konflikter eller strategiskt ingripande i klasskampen. Med andra ord måste den vara en del av klassrörelsen. Det är så den alltid mäter sin styrka.

31 mars 2018